

Zkoumání vlivů ochoty jedince podstupovat riziko

Teoretická východiska

Pro pochopení podstaty následujícího výzkumu bude nejprve důležité rychlé vymezení některých základních termínů a jejich kontextu pro lepší uchopení problematiky podstupování rizika v souvislosti s pracovním prostředím. Pro otázku ochoty podstoupit riziko se jeví jako podstatné již samotné vnímání rizika, které je dle Sjöberga et al. (2004) sice na jednu stranu vysoce subjektivní záležitostí, avšak také platí, že je modulováno faktory jako kultura, výchova, hodnoty jedince či zjednodušeně řečeno společností, ve které se daná osobnost nachází. Při riziku hraje podstatnou roli fakt, že jedinec hodnotí situaci jako negativní i ohrožující. Zhodnocení určité situace jako rizikové považujeme tedy za schopnost subjektivně zhodnotit výši pravděpodobnosti negativních dopadů směrem k danému jedinci (Peak & Hove, 2017).

Jak se čtenáři ještě dále dozví v kapitole zabývající se metodologií, v našem modelu byla ochota riskovat v práci zkoumána ve spojení s kreativitou, houževnatostí, schopností poučit se z chyb a aktivním vyhledáváním nových příležitostí. Zajímalo mě tedy, které tyto aspekty budou mít nejvyšší vliv na podstupování riskantních řešení respondentů. Za zvláště zajímavý faktor považuji houževnatost, kterou Duckworthová (2017) definuje jako schopnost nenechat se odradit nepříznivým výsledkem snažení a využít při příštím střetu opět všechny své síly pro dosažení cíle. Zároveň odkazuje na výsledek svého bádání na tomto poli, totiž že houževnatí jedinci dotahují práci do konce. Koncept aktivního vyhledávání nových příležitostí odkazuje k osobnostnímu rysu pojmenovanému dle autorů Rucha a Zuckermana (2001) jako sensation seeking. Právě zde upozorňuji na spojitost mezi aktivním vyhledáváním nových příležitostí rozvoje v souvislosti s vyšší ochotou riskovat. Na základě těchto předpokladů jsem vybrala jako další možný určující faktor kreativitu, jelikož se domnívám, že kreativní lidé by mohli mít vyšší předpoklad k ochotě vyhledávat nové zážitky.

K metodologii výzkumu

Výzkumný záměr lineárního modelu spočíval v průzkumu určených proměnných na ochotu jedince podstupovat riziko. Šetření se účastnilo 348 respondentů, z nichž se jednalo konkrétně o 220 žen a 128 mužů. Klíčové tvrzení bylo postaveno tak, že jsem zjišťovala, do jaké míry se respondent považuje za jedince, který v případě potřeby neváhá jít do rizika, i když výsledky takové akce nemusejí vždy vyplýnout v jeho/ její prospěch. Odpovědi byly

zaznamenávány na čtyř bodové škále od „nesouhlasím“, přes „spíše nesouhlasím“, „spíše souhlasím“, a nakonec „rozhodně souhlasím“. Sebehodnocení na tomto typu škály bylo tedy zvoleno za závislou proměnnou.

Dále byla jako jeden z regresorů zkoumána otázka, zda jedinec považuje své zaměstnání za kreativní s tvořivou náplní, přičemž respondenti volili své odpovědi na pěti bodové škále, ve které bylo tedy možno vybrat rovněž neutrální stupeň. Škála byla rozdělena od odpovědi „rozhodně ano“, „částečně“, přes „nelze jednoznačně říci“, po „spíše ne“ a „rozhodně ne“. Dále mě zajímalo, jakou váhu bude mít skutečnost, zda se respondent dokáže dostat přes odmítnutí či nesouhlas s opětovným nabytím elánu a energie do práce (tato otázka by se dala interpretovat jako míra houževnatosti) a také fakt, jestli pravidelně podstupuje systematickou sebereflexi, na základě které, by došlo k přehodnocení určitých postojů a jednání (lze interpretovat jako schopnost poučit se z chyb). Možnou nezávislou proměnnou, hrající roli v otázce podstupování rizika, bylo postaveno tvrzení, zda jedinec kolem sebe aktivně vyhledává a vidí příležitosti ke zlepšení. Tvrzení o neustálém elánu do dalších pracovních příležitostí bylo bodováno na čtyř bodové škále (podobně jako již zmíněné u otázky podstupování rizik), stejně tak sebereflexe i aktivní vyhledávání příležitostí. V úvahy byly samozřejmě vzaty i kovariáty pohlaví a věk respondentů.

Pro větší přehlednost si nyní shrňme všechny proměnné zahrnuté v modelu:

Závislá proměnná:

- ❖ sebehodnocení míry ochoty podstupovat riziko

Regresory:

- ❖ míra označení práce za kreativní
- ❖ míra schopnosti přenést se přes odmítnutí/ neúspěch s elánem a nenechat se odradit (houževnatost)
- ❖ míra provádění důkladné sebereflexe, která by mohla vést ke změně postojů či jednání v budoucnu (poučení z chyb)
- ❖ aktivní vyhledávání nových příležitostí

Kovariáty:

- ❖ pohlaví
- ❖ věk

Analýza výsledků

Lineární model použitý pro tuto analýzu popisuje změny závislé proměnné dané do kombinace se skupinou kategoriálních proměnných. Po vyčíslení lze považovat za nejvýznamnější regresory na ochotu riskovat dva následující, a to tvrzení, zda se jedinec domnívá, že vykonává kreativní práci a za druhé schopnost přenést se přes neúspěchy, tedy nenechat se odradit. Za naprosto nejvýznamnější proměnnou lze považovat poslední zmíněnou, tedy houževnatost, u které vyšla hodnota $p = 0,0008$, avšak p hodnota vnímané kreativity práce nabývá hladiny $0,0075$, obě dvě tedy lze označit za velmi vysoce signifikantní. Statistické hodnoty pro tyto dvě významné proměnné jsou uvedeny v následující *Tabulce 1*, obsahující rovněž výsledky testu statistické významnosti Fisherovy F statistiky.

Tabulka 1

regresory	stupně volnosti	F statistika	p hodnota
kreativní profese	4	3,5464	0,007524
houževnatost	3	5,7142	0,000801

Oproti tomu v oblastech zbývajících regresorů, tedy sebereflexe (interpretované jako schopnost poučit se z chyb) a aktivní vyhledávání nových příležitostí, nebyl nalezen žádný signifikantní vliv. Na konec ještě zmiňme, že ani kovariáty pohlaví a věku nehrály v modelu významnou roli.

Závěr

Závěrem bych chtěla shrnout, že při zkoumání vlivu vybraných faktorů na ochotu jedince v práci riskovat hrají dle tohoto lineárního modelu nejpodstatnější roli označení vlastního zaměstnání jako kreativní práce a ochota pokračovat ve vynaloženém úsilí i přes odmítnutí či nesouhlasem okolí. Dle těchto zjištěných výsledků se jeví pro další výzkum zajímavé bádání v oblasti osobnostních charakteristik spojených s rysem houževnatosti a kreativity. Tyto dva aspekty lze interpretovat tak, že houževnatost představuje vytrvalost v započaté dovednosti a kreativita poskytuje nové nápady, ale také nalézání jiných způsobů, jak se lze prosadit. Za zajímavé zjištění také považuji fakt, že ve výzkumu riskování nehrálo roli pohlaví respondentů, což lze dle mého názoru přisoudit také kontextu výzkumu a konkrétním vykonávaným profesím, což nebylo do modelu zahrnuto.

Zdroje

Duckworthová, A. (2017). *Houževnatost*. Jan Melvil Publishing.

Peak, H., & Hove, T. (2017). *Risk Perceptions and Risk Characteristics*. Oxford Research Encyclopedia of Communication.

Ruch, W., & Zuckerman, M. (2001). Sensation seeking in adolescents. *Zurich Open Repository And Archive*. <https://doi.org/10.5167/uzh-77819>

Sjöberg, L., Moen, B., & Rundmo, T. (2004). *Explaining risk perception. An evaluation of the psychometric paradigm in risk perception research*. Trondheim: Rotunde publikasjoner.